

ANTONI DOMÈNECH: *De la ètica a la política*. Crítica. Barcelona 1989.

De la ètica a la política. (De la razón eròtica a la razón inerte) d'Antoni Domènech —deixeble de Sacristan i Tugendhat— és una rigorosa aportació original, erudita i reconstructiva, a la teoria ètica contemporània i a l'epistemologia de les ciències socials des d'una perspectiva analítica compromesa amb l'individualisme metodològic.

Aportació epistemològica puix que suposa l'ús hermenèutic de la teoria matemàtica dels jocs per a descriure algunes tematitzacions morals de la història de la filosofia. Aquesta teoria, exposada per Von Neumann i Morgenstern l'any 1944 —encara que el 1928 el primer ja havia demostrat el teorema fonamental del minimax—, ha produït una important tendència neo-racionalista a les ciències socials de la que fan part teòrics com Buchanan, Schelling, Rapoport, Elster, i d'altres, encara que, fins el moment, només es comptava amb un ús explicatiu i normatiu d'aquest aparell formal. D'aquí la rellevància del treball de Domènech: la seva aplicació hermenèutica.

Ara bé, ¿és aquesta aplicació una mera formalització redundant o realment aporta informativitat per a la comprensió dels enunciats ètics clàssics? Aquesta pregunta relaciona l'aportació epistèmica amb aquella altra de caire ètic.

Domènech considera que els progressos de la humanitat reflectits en els èxits i la complexitat de la tècnica i la ciència moderna, les «glòries de la modernitat», fan perillar antropogènicament la civilització: el risc de la seva destrucció és infinit perquè el cost també ho és ($R=P \times C$) (v. «*La ciencia moderna, los peligros antropogénicos presentes y la racionalidad de la política de la ciencia y de la técnica*», a Arbor).

Això és conseqüència del reemplaçament de l'antiga moral «eròtica», automotivacional i reflexiva sobre les seves preferències, per la moral burgesa, «inert», incapaç de motivar-se i amb

una concepció acrítica del nivell preferencial. La moral moderna cerca el «bé públic» sense apel·lar al «bé privat» («agathón»): heus ací la seva limitació respecte a la moral clàssica. Les ètiques utilitaristes liberals i neo-contractuals del bé públic no permeten una «elecció social racional del futur de la humanitat» perquè deixen indeterminada la racionalització de les preferències privades. I és aquest l'horitzó normatiu del text: posar les bases per a la construcció d'una ètica racional que possibiliti una «rectificació de la cultura moral» en el capitalisme tardà, que permeti evitar els perills antropogènics de risc major. Una ètica racional diferenciada del model neo-contractualista de Rawls i del model neo-socialdemòcrata de Habermas. Una ètica que segueixi el model de científicitat propi de la teoria de l'elecció i que no es fonamenti només en el bé públic sinó en els interessos privats de la «bona vida». Amb una notable elegància expositiva, Domènech postula una racionalitat dels desitjos (preferències) dels subjectes determinada pel nivell d'informació disponible socialment. Tot partint d'aquesta presumpció construeix el seu projecte de fonamentació d'una eticitat «eròtica», és a dir, una eticitat que no oblida l'àmbit de les decisions i necessitats individuals. Això li permet descriure les carències de les democràcies indirectes com a sistemes constrictius dels fluxos informatius i, per tant, com a obstacles per a una elecció racional del futur de les societats de mercat, com a productors d'una eticitat opaca que subsumeix el bé subjectiu. Trobem aquí un esbós de solució dels teoremes d'impossibilitat d'Arrow. Sense dubte un dels resultats més aconseguits de la seva proposta teòrica.

Malgrat això, es troben al text alguns aspectes més vulnerables críticament:

1) per tal de fonamentar la possibilitat d'una racionalitat preferencial, Domènech dedueix mecànicament les condicions d'existència de les preferències de segon ordre (és a dir sobre preferències) a partir d'una transposició del model de la cultura científica racio-

nal. Si aquesta és conseqüència de la distància crítica envers les pròpies creences, de l'existència de creences de segon ordre que discriminen la confiança absoluta en les primeres, lògicament, per a postular una cultura moral racional, serà precís reclamar el concurs d'una instància preferencial de segon ordre. Però, aquesta transposició sembla una mica insatisfactòria. L'argumentació de les preferències subjectives topa amb la palesa impossibilitat de traduir les volicions a enunciacions lògicament consistents, amb l'irreductibilitat del desig al llenguatge. I sense el compliment d'aquest pressupost és difícil d'acceptar la discussió racional de les preferències individuals. Excepte que subrepticament es vulgui defensar el control ètic del desig;

2) un plausible anacronisme metodològic. Domènech reconeix aquesta possibilitat. ¿Com podem aplicar una teoria formal del segle XX per a interpretar autors del passat? Per aquesta pregunta té una feble resposta: suposar una atemporal correspondència entre les reflexions sobre la interacció humana del passat i les d'ara, suposar que sempre ens plantejem els mateixos problemes. És difícil acceptar aquesta argumentació quan l'antropologia cultural contemporània ha demostrat la relativitat històrico-geogràfica de les estructures mentals i, tanmateix, la inconveniència de reduir la poliformitat de les racionalitats històricament constituïdes a la nostra. Sembla, doncs, difícil admetre la seva resposta quan cap nivell d'abstracció escapa a la història. Però, aquest anacronisme és inseparable del propòsit ètico-polític del seu anàlisi reconstructiu, i si més no, això li dóna la real justificació, la defensa raonable: és el risc que ha de prendre;

3) finalment, una limitació epistemològica de la mateixa eina analítica. Domènech pensa que la formalització és independent de la interpretació, i d'aquí un dels valors que li atribueix: permetre construir contextos analítics-interpretatius molt precisos i distints

mitjançant la fixació del perfil denotatiu dels termes emprats. Però tota formalització comporta un ventall d'interpretacions possibles i n'exclou altres —dibuixant models no massa diferenciables— que tenen un similar grau de precisió. I és precisament aquest nivell de precisió el que comporta les majors dificultats: la formalització que la teoria de jocs fa dels contextes semiòtics és massa general atenint-se al nivell denotatiu. Aquest nivell pressuposa una concepció del llenguatge com «diccionari», com a sincronicitat d'una competència ideal, mentre que tenir en compte el connotatiu (de vegades, com assenyala Eco, indiscernible del primer) permet concebir-ho com a «enciclopèdia», és a dir, com a competència històrica, i per tant, respectar la diacronicitat i la multiplicitat de la relacions semàntiques no jerarquitzades. En conseqüència, la precisió de la teoria, la seva informativitat, és parcialitzada seccionant els «sems» denotatius d'aquells connotatius, necessaris per establir la semàntica d'un terme.

Però aquestes observacions no afecten al judici global de l'obra: el projecte reconstructiu de Domènech per fonamentar una ètica de l'elecció racional és coherent, i és rellevant puix que contraposa a la imperant racionalitat instrumental una emancipatòria, que es presenta com una intel·ligent alternativa teòrica. Són simplement un «joc», i per Domènech, «les jeux sont faites».

Rais Busom i Jordi Sánchez

DELEUZE, G. i GUATTARI, F.: *Mille Plateaux*. Pre-textos. València 1988.

Si un dia el segle, com va enunciar Foucault, serà deleuzià potser l'Estat espanyol haurà sortit de la Història o s'haurà situat en altra època. Vé aquesta asserció a propòsit de la dansa en la traducció de la segona part de *Capitalisme et Schyzophrénie*, *Mille Plateaux*. Pràcticament una dècada